OBSERVAȚII ASUPRA LIMBII FOLOSITE ÎN „INFORMAȚIA BUCUREȘTIULUI"

DE

MARIUS SALA

În ultimul timp preocupările pentru cultivarea limbii încep să fie din ce în ce mai intense. Într-un articol-program, publicat în revista „Limba romînă", acad. Iorgu Iordan [1] a arătat că la Institutul de lingvistică din București a luat ființă un colectiv de tineri cercetători care strîng material privind greșelile de limbă din publicațiile de tot felul (printre acestea se găsește și „Informația Bucureștiului"). Colectivul amintit ține ședințe săptămînale, în vederea prelucrării materialului sub forma unor articole care vor apărea în revista „Limba romînă" (p. 8). Preocupări similare manifestă și revista „Viața romînească", a cărei conducere a inaugurat, începînd cu numărul 6 din 1956, o rubrică intitulată „Cronica limbii literare", unde sînt discutate diferite aspecte ale folosirii limbii de către scriitori. Aprecierile cuprinse în această rubrică nu sînt făcute totdeauna într-o formă potrivită și nici cu competența necesară.

Între preocupările de cultivare a limbii trebuie amintită și acțiunea inițiată de ziarul „Informația Bucureștiului" pentru a analiza corectitudinea lingvistică a articolelor pe care le publică. Această acțiune urmărește oarecum numai partea practică a problemei căutînd să înlăture abaterile de la normele limbii literare [2].

În cele ce urmează aducem în discuție o serie de fapte care apar mai des și care, de aceea, caracterizează într-o anumită măsură felul de a scrie al ziarului „Informația Bucureștiului".

[1] Acad. Iorgu Iordan, *Cultivarea limbii*, în *„Limba romînă"*, nr. 5, an. V, 1956, p. 5—13.

[2] Prezentul articol este un referat ținut în fața redactorilor ziarului amintit.

BDD-A10361 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:30 UTC)

Faptele de l e x i c sînt numeroase. La această situație contribuie în primul rînd împrejurarea că vocabularul este un sistem deschis, care permite întrebuințarea mai liberă a uneia sau a alteia dintre două sau mai multe sinonime, variante etc. De multe ori însă libertatea pe care o au vorbitorii în ce privește lexicul se manifestă în mod abuziv prin întrebuințarea nerecomandabilă a multor cuvinte.

Numărul mare de fapte lexicale care comportă discuție se explică și prin aceea că procesul de îmbogățire a vocabularului (formarea cuvintelor și împrumuturile) are un caracter continuu și deci numărul formelor noi lexicale care intră la un moment dat în circulație este mult mai mare decît acela al formelor morfologice sau fonetice.

Pentru ușurarea discuției vom împărți faptele de lexic în două mari grupe : în prima, care va cuprinde un material mai bogat, vom urmări situația neologismelor, iar în a doua vom arăta cîteva exemple în legătură cu folosirea unor cuvinte din limba comună, rar întrebuințate.

În ce privește n e o l o g i s m e l e, amintim în primul rînd apariția unor cuvinte a căror folosire lasă de dorit din punctul de vedere al proprietății. De fiecare dată cauza unei astfel de abateri de la uzul consacrat trebuie căutată în neglijența autorilor sau în dorința de a „inova" cu orice preț, sau și în una și în alta :

„eforturi *salivare*" (1012, 2, 4); „mulți spectatori *s-au abținut* să se mai înghesuie" (898, 4, 1); „omul începe *să resimtă* oboseala" (999, 1, 3); „Curtea depozitului *este menținută* într-o dezordine și necurățenie supărătoare" (867, 2, 1).

Ultimul exemplu arată că, uneori, se ajunge, din cauza necunoașterii sferei semantice a cuvîntului, la confuzii. Folosirea lui *a menține* în locul lui *a ține, a păstra* dă alt sens frazei. Din exemplul citat s-ar putea înțelege că și înainte curtea era ținută într-o dezordine și necurățenie supărătoare.

Surprinde apoi în mod neplăcut întrebuințarea unor neologisme a căror utilitate nu poate fi motivată decît prin dorința de a scrie „ales". Situația este cu atît mai gravă, cu cît aceste cuvinte pot fi înlocuite, fără nici o pagubă, prin termeni cunoscuți de toți vorbitorii. Iată cîteva exemple : „Dincolo de *ordonanța* și discreția cu care a fost acompaniat solistul în concertul de Boccherini" (1002, 2, 4); „toate *insanitățile* și vulgaritățile" (1048, 2, 3); „Procedeul este evitat *ostentat* de autorii filmului" (1046, 2, 2).

Acest fel de a scrie, des întîlnit în revistele de literatură și artă („Contemporanul", „Gazeta literară"), caracterizează mai ales unele dintre articolele care apar în pagina a II-a a ziarului.

Încercările de a folosi forme cît mai necunoscute, deci cît mai „interesante", duc uneori la creații lexicale cel puțin discutabile : „*degajamen-*

BDD-A10361 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:30 UTC)

tele laterale ale scenei" (950, 2, 1); „*siluetarea* unui grup de oameni" (1008, 2, 3); „mișcare *inovatorică*" (1056, 1, 5).

În privința modului în care sînt folosite cuvintele mai rare din fondul limbii comune, amintim cîteva cazuri. Toate trădează o căutare exagerată a cuvîntului „frumos" care să producă o impresie cît mai puternică: „cei care *ctitoresc* înfățișarea societății de mîine" (897, 1, 6); „[mîini] fără *istov*" (1053, 1, 1); „ascundea fiecare din ele în *căușul* înțelesului său" (1057, 1, 5); „În interiorul fiecăruia din ele [cuști] *va locui* cîte o familie de fazani" (966, 1, 1); „Printre cei care *meșteriseră* la primenirea articolelor [de la gazeta de perete] se afla și agitatorul Andrei Ion" (1046, 1, 4).

Ultimul exemplu arată în ce măsură dorința de a se deosebi de felul obișnuit de a scrie duce la schimbarea conținutului. *A meșteri* se întrebuințează de obicei fie cu sensul „a lucra ceva manual", fie cu valoare ironică.

★

În ce privește gramatica, cele mai numeroase fapte aparțin sintaxei. Situația se explică prin aceea că regulile sintactice sînt mai puțin rigide decît cele ale morfologiei sau ale foneticii. Din această cauză vorbitorii au o anumită libertate atunci cînd aplică una sau alta dintre regulile sintaxei.

Fenomenul cel mai curent în legătură cu prepoziția este întrebuințarea unei prepoziții în locul alteia. Dăm numai cîteva exemple de prepoziții folosite foarte des în ultima vreme: *asupra* apare mai ales în locul lui *relativ la*, *în ce privește*, *pe*: „Pentru taxele *asupra* bicicletelor, bărcilor și luntrilor" (1008, 1, 2); „Organele Miliției Capitalei au ridicat în repetate rînduri în consfătuirile organizate cu cetățenii și cu cadrele didactice problema supravegherii și instruirii copiilor, *asupra* felului cum să se comporte aceștia pe străzi" (867); *de* pentru *prin*: „Laturile egale [ale triunghiului] sînt limitate, la celălalt capăt, *de* hotarul comunei Popești-Leordeni" (966, 1, 3). În acest caz, înlocuirea lui *prin* duce la transformarea complementului instrumental în complement de agent, deci la personificarea instrumentului.

Fenomenul semnalat în legătură cu prepoziția caracterizează și conjuncția. Numărul exemplelor pentru conjuncții întrebuințate greșit este totuși mai mic decît cel al prepozițiilor: *ca să* în loc de *să*: „omul trebuie să se simtă atras *ca să* vină la club" (901, 2, 6).

Menționăm și frecvența supărătoare a lui *iar*: „Aleea și-a schimbat și ea înfățișarea, devenind trecătoare largă, asfaltată. *Iar* trecătorul ce a avut drumul ..." (898, 1, 5); „Spectacolele lor au fost nu odată [sic!] transmise de posturile de televiziune. *Iar* artiștii cu contribuit la turnarea a 9 filme artistice și documentare" (1059, 2, 6); „Dar distanțele nu con-

BDD-A10361 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:30 UTC)

stituie pentru ei un impediment, pentru că cu toții iubesc ansamblul. *Iar* asta este cheia succesului" (1059, 2, 7).

Întîlnim și greșeli de acord. Cele mai multe se referă la felul în care se face acordul atributului (mai ales cînd e vorba de acordul atributului adjectival exprimat printr-un participiu al unui substantiv feminin pus la genitiv-dativ singular). Fenomenul este foarte răspîndit și se explică prin aceea că participiile păstrează uneori valoarea verbală, fiind echivalente cu predicatul unor prepoziții atributive („Gramatica Academiei R.P.R.", vol. II, p. 109). Totuși, nu pot fi considerate corecte construcții de felul celor care urmează: „... a unei probleme mult *discutată*" (1055, 4, 4); „În atmosfera sumbră și închistată a familiei burgheze, *stăpînită* de prejudecăți" (897, 1, 5).

Dintre celelalte fapte de sintaxă ne oprim mai mult la cazurile, din ce în ce mai numeroase, de înlocuire a propozițiilor atributive prin construcții echivalente (mai ales în construcții introduse prin gerunziu): „s-au angajat interesante conversații *convergînd* în special spre problemele creației literare" (898, 1, 1); „elenii s-au angajat neîntrerupt 293 de olimpiade de-a lungul a 1172 ani, pînă cînd împăratul Teodosiu le-a interzis, *devenind* pentru sportivi cel mai odios personaj istoric" (1013, 2, 3).

Folosirea acestor construcții nu este recomandabilă în primul rînd pentru că se poate ajunge la confuzii ca în exemplul: „trebuie să menționăm căminul „Vasilescu Vasia", care a prezentat în concurs cele mai numeroase formații, *avînd* o pregătire bună" (901, 2, 1). Subliniem apoi că folosirea gerunziului în astfel de cazuri îngreuiază fraza.

În coloanele ziarului de care ne ocupăm se manifestă tot mai puternic tendința de a segmenta fraza în așa fel încît propoziția principală este despărțită de cea secundară prin punct. Procedeul își are explicația în dorința vorbitorilor de a sublinia și acțiunea din propoziția secundară. Se ajunge în acest fel la construcții oarecum hibride, nerecomandabile, amestec de juxtapunere și legare prin conjuncții. Dacă în proza artistică procedeul este mai mult sau mai puțin admisibil, în reportaj, care folosește un stil mai simplu, mai obișnuit, nu este recomandabil. Iată exemplele (mai numeroase sînt cazurile propozițiilor introduse prin *iar*): „Pe mașina ta s-au adunat două drapele. *Iar* de noi fuge norocul" (897, 1, 3); „un curier probabil al vreunui minister, și altul al Institutului de Studii Romîno-Sovietic. *Iar* mai tîrziu încă unul de la I.C.A.R." (996, 1, 4); „cere răspuns la cine știe ce experiență interesantă privind ameliorarea plantelor, cultura porumbului sau a grîului. *Sau* poate aduce la cunoștință un succes al agrotehnicii românești. Cea de la minister conține poate un semnal de ajutor în rezolvarea unei grele probleme de producție. *Sau* aduce mulțumiri pentru documentația tehnică abia primită" (996, 1, 5); „Un colectiv de oameni de știință lucrează deocamdată la tematica muzeului (și să sperăm

BDD-A10361 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:30 UTC)

că ea va fi definitivată cît de curînd). *Dar* directorul muzeului, muzeografii, sînt gata să-ți înfățișeze viitorul chip ...” (984, 1, 6); „Un mare număr de piese pentru noul aparat au fost fabricate în țară. *Cum* ar fi: condensatorii de hîrtie” (1008, 1, 1); „Se discuta ce va produce industria textilă, ce va vinde comerțul. *Ca* la fiecare început de an” (1059, 1, 3); „Oamenii trebuie informați. *Să* cunoască ce s-a vorbit și hotărît la adunarea mondială” (1059, 1, 4).

În sfîrșit, se observă că dintr-o neglijență condamnabilă, amestecată uneori cu o cunoaștere aproximativă a limbii, nu sînt repetate anumite cuvinte cu toate că regulile gramaticale cer acest lucru.

a) Nerespectarea articolului posesiv al genitivului atunci cînd avem două sau mai multe genitive care determină același cuvînt. De obicei, dintr-un fel de comoditate, numai primul genitiv are articolul *al, a, ai, ale* înainte, iar celelalte genitive rămîn fără articol. Se poate ajunge în acest fel la confundarea genitivului cu dativul. Repetarea articolului în astfel de cazuri este necesară, fiindcă fiecare dintre noțiunile exprimate prin genitiv reprezintă ceva de sine stătător, care nu trebuia tratat ca o simplă anexă a altei noțiuni[1]; „De cîte ori o citești, de cîte ori o vezi, de fiecare dată te tulbură și te emoționează, descoperind în țesătura subtilă și originală a acțiunii *și dialogurilor* semnificații și rezonanțe” (1002, 2, 1); „continua îmbunătățire a sortimentelor *și gamei* de culori și desene” (898, 1, 3); „În Uniunea Sovietică este obligator controlul cu raze gama al elementelor de construcții, *corpurilor* de nave, *cazanelor* cu abur, *motoarelor* cu reacție, *conductelor* de gaze etc.” (897, 2, 3); „multitudinea sentimentelor și *ideilor*” (1002, 2, 4); „procedeul de gumare a plicurilor și *timbrelor*” (1012, 2, 4).

b) Nerespectarea auxiliarului (la diverse forme verbale compuse): „s-au proiectat noi tipuri de mobilier și *executat* primele „capete de serii” (1054, 1, 6); „să cunoască ce s-a vorbit și *hotărît*” (1059, 1, 4); „se vor aduce și mai tîrziu *fabrica* în țară” (1048, 1, 3);

c) Nerepetarea unei prepoziții: *de*: „extinderea rețelei *de* canalizare și gaz metan” (886); „modele *de* toamnă și iarnă” (998, 1, 6); *în*: „Teatrul de Păpuși „Țîndărică” va prezenta spectacole *în* spitale și căminele de copii” (867); *pe*: *pe* strada Barbu Văcărescu și calea Florească” (866) „au putut vedea, fie *pe* mărșăluitori, fie *pe* cicliști, canotori, înotători sau alergători” (904, 4, 1).

★

Ne permitem să facem și unele observații în legătură cu aspectul stilistic în sens larg (frazeologic și stil propriu-zis). Amintim în primul rînd clișee stilistice de felul lui *la modul ...*, *a-și aduce aportul* și

[1] Iorgu Iordan, *Limba română actuală*, ed. a II-a, București, 1947, p. 433—434.

BDD-A10361 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:30 UTC)

altele : „fie, ca să spun așa, *la modul liric*" (897, 1, 5); „*să-și aducă aportul*" (1051, 1, 1); „fiecare în rolul său *a adus lirism*" (1002, 2, 2); „Părăsim vasta încăpere în care *am vibrat* pentru soarta lui Don Carlos" (950, 2, 1).

În ce privește faptele de stil propriu-zis se observă un fel de paralelism între felul cum este înțeleasă libertatea de a folosi cuvintele și dreptul autorului de a crea imaginile. Apar astfel imagini nefirești : „o bucată de 5 ha de teren, *pleșuvă*, presărată cu snopi de orz" (901, 2, 3); „a uitat totul și a prins *să scurme cu privirea în jur*" (866).

Semnalăm, în sfîrșit, cazuri de repetare supărătoare a unor cuvinte în interiorul aceleiași fraze : „În prezent *în interiorul* parcului se fac amenajări *interioare*" (966, 1, 1); „rochii uniformă *din* stofă bleumarin cu guler alb *din* pichet, rochii uniformă *din* țesături de bumbac, șorțuri *din* satin negru și șorțuri *din* zefir alb" (994, 1, 5).

★

Pentru a termina, vom face cîteva observații în legătură cu felul în care sînt aplicate regulile de punctuație, după care vom discuta unele probleme de ortografie.

Dintre problemele de p u n c t u a ț i e cea mai importantă este f o l o s i r e a v i r g u l e i. Se poate spune că în „Informația Bucureștiului" virgula se pune peste tot, numai acolo unde trebuie, nu. Apare astfel virgula chiar și între subiect și predicat : „*alții, montau la încrucișările de linii*" (1002, 1, 2); *Ba, culmea, contraatacurile pe care le inițiau din cînd în cînd timișorenii, prilejuiau . . .*"(1002, 4, 5); „*Autorul însă, manifestă*" (1048, 2, 6).

Trebuie remarcat că de multe ori apare virgula și înainte de *și*, fără nici o justificare: „*Asemenea lucrări nu se puteau face în condițiile circulației tramvaielor, și cînd rețeaua este sub tensiune*"(1002, 1, 2); „*redactînd scrisori pentru cei ce nu știu să scrie, și întocmind chitanțe de credit*"(952, 2, 6); „*țapi, căprioare, și cerbi carpatini*" (966, 1, 1).

Nu se respectă nici regula după care înainte de *etc.* nu se pune virgulă (956, 2, 6; 966, 1, 3; 987, 2, 2; 1002, 2, 4; 1059, 2, 2 etc.).

Dăm și alte exemple de folosire greșită a virgulei, luate la întîmplare : „*Ceasurile petrecute aici,—chiar dacă încep, o dată cu zorii și sfîrșesc cu umbrele viorii ale serii, împînzite printre ramuri — nu pot fi, nici o clipă lipsite de frumusețe*" (898, 1, 6); „*Iar pădurea rămîne iar în urmă, ca o dungă verde întunecată, la orizont, ai lăsat în ea o parte din încîntarea sufletului*" (898, 1, 6).

Din mulțimea de cuvinte scrise greșit amintim cîteva mai des întîlnite. Aproape niciodată *o dată* nu este scris corect (898, 1, 6; 950, 2, 2; 996, 1, 4; 1008, 1, 3; 1055, 1, 4; 1059, 2, 6 etc.). Dăm și alte cuvinte scrise greșit : *așa dar* (1058, 1, 4; 1048, 2, 5); *chintezența* (1002, 2, 2);

BDD-A10361 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:30 UTC)

trebue (994, 1, 1). Un exemplu elocvent de neconsecvență este scrierea în două feluri a unuia și aceluiași cuvînt : *astăseară* (1094, 1, 7) și *astă-seară* (în același loc).

★

Am prezentat cîteva abateri de la uzul consacrat al limbii, așa cum apar în unul dintre cele mai citite ziare din țara noastră. Comparînd diferite ziare și reviste din punctul de vedere al corectitudinii în exprimare, constatăm că „Informația Bucureștiului" ocupă un loc de mijloc. Articolele care apar în pagina a II-a se apropie de unele articole din „Contemporanul" și din „Gazeta literară" (la aceste reviste există tendința de a scrie cît mai „ales"); prin felul în care sînt scrise celelalte articole, ziarul amintit se apropie de ziarele și de revistele mai îngrijit redactate („Scînteia", „Romînia liberă"). Există și cazuri în care articolele dovedesc o neglijență explicabilă, în parte, prin aceea că multe dintre articolele apărute mai ales în prima pagină sînt scrise în grabă, cu puțin înainte de a fi dat ziarul la tipar.

Ar fi bine ca în viitor redacția ziarului în discuție să fie și mai atentă în privința felului cum sînt scrise diferitele articole, fiindcă modul cum e scrisă o gazetă este luat ca model de cititori.

BDD-A10361 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:30 UTC)